

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН БИЛИМ БЕРҮҮ
ЖАНА ИЛИМ МИНИСТРЛИГИ**

Кыргыз Республикасынын
Билим берүү жана илим министринин
2015ж. «15» Сентябрь №1179/1
буйругу менен БЕКИТИЛДИ

**Кыргыз Республикасындагы жогорку кесиптик билим берүүнүн
мамлекеттик билим берүү стандарты**

531100 Лингвистика багыты боюнча

Квалификациясы (даражасы)- Бакалавр

1. Жалпы жоболор

1.1. Жогорку кесиптик билим берүүнүн 531100 Лингвистика багыты боюнча ушул Мамлекеттик билим берүү стандарты Кыргыз Республикасынын "Билим берүү жөнүндөгү" мыйзамына жана билим берүү тармагындагы башка ченемдик укуктук актыларына ылайык, Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлиги тарабынан иштелип чыккан жана Кыргыз Республикасынын Өкмөтү белгилеген тартипте бекитилген.

Бул Мамлекеттик билим берүү стандартты аткаруу, бакалаврды даярдоо боюнча кесиптик билим берүү программаларын ишке ашыруучу баардык ЖОЖдор үчүн, уюштуруучулук-укуктук формаларына карабастан, милдеттүү болуп эсептелет.

1.2. Терминдер, аныктамалар, белгилөөлөр, кыскартуулар.

Жогорку кесиптик билим берүүнүн ушул мамлекеттик билим берүү стандартында Кыргыз Республикасынын "Билим берүү жөнүндөгү" мыйзамына жана жогорку кесиптик билим берүү тармагында белгилеген тартипте Кыргыз Республикасы кабыл алган эл аралык документтерге ылайык терминдер жана аныктамалар колдонулат.

- негизги билим берүү программасы - максатты, андан келип чыгуучу натыйжаларды, даярдоонун тиешелүү багыты боюнча билим берүү процессин ишке ашыруунун мазмунун жана уюштурулушун тескөөчү окуу-методикалык документтердин жыйындысы;

- даярдоонун багыты фундаменталдык даярдоонун жалпылыгынын негизинде бириккен ар түрдүү профилдеги жогорку кесиптик билимдүү кадрларды (адистерди, бакалаврларды жана магистрлерди) даярдоо үчүн билим берүү программаларынын жыйындысы;

- профили - негизги билим берүү программасынын кесиптик ишмердиктин конкреттүү бир түрүнө жана (же) объектисине багытталгандык;

- дисциплиналар цикли - окутуунун, тарбиялоонун белгиленген максаттарына жана натыйжаларына карата белгилүү бир логикалык аяктагандыкка ээ билим берүү программасынын бөлүгү же окуу дисциплиналарынын жыйындысы;

- модуль - окутуунун, тарбиялоонун белгиленген максаттарына жана натыйжаларына карата белгилүү бир логикалык аяктагандыкка ээ окуу дисциплинасынын бөлүгү;

- компетенция - тиешелүү тармакта кесиптик ишмердик жүргүзүү үчүн зарыл жекече сапаттардын, билимдердин, билгичтиктердин жана көндүмдөрдүн кыймылдуу айкашуусу;

- бакалавр-жогорку кесиптик билим берүүнүн нормативдик мөөнөтү 4 жылдан кем эмес негизги билим берүү программасын ийгиликтүү өздөштүргөн адамдарга аттестациянын жыйынтыгы менен ыйгарылган жана ээ болгондорго белгилүү бир кесиптик ишмердик жүргүзүүгө же тиешелүү багыт боюнча «магистр» академиялык даражасын алуу үчүн окуусун улантууга укук берген академиялык даража;

- магистр-тиешелүү багыт боюнча бакалавр академиялык даражасына ээ болгон жана жогорку кесиптик билим берүүнүн нормативдик мөөнөтү 2 жылдан кем эмес негизги билим берүү программасын ийгиликтүү өздөштүргөн адамдарга аттестациянын жыйынтыгы менен ыйгарылган жана ага ээ болгондорго белгилүү бир кесиптик ишмердик жүргүзүүгө же аспирантурада окуусун улантууга укук берген академиялык даража;

- кредит (зачеттук бирдик)- негизги кесиптик билим берүү программасынын эмгек өлчөмүнүн шарттуу ченеми (программаны аткарууга кеткен эмгек өлчөмү)

- окутуунун натыйжалары - негизги билим берүү программасы/модулю боюнча окуунун натыйжасында ээ болгон компетенттүүлүк.

1.3. Кыскартуулар жана белгилөөлөр.

Ушул мамлекеттик билим берүүчү стандартта төмөнкүдөй кыскартуулар колдонулат:

МББС - мамлекеттик билим берүү стандарты;

ЖКББ - жогорку кесиптик билим берүү;

НББП - негизги билим берүү программасы;

- ОМБ - окуу-методикалык бирикме;**
НББП ДЦ - негизги билим берүү программасынын дисциплиналарынын цикли;
ЖИК - жалпы илимий компетенция;
ИК - инструменталдык компетенция;
КК - кесиптик компетенция;
СИЖМК - социалдык-инсандык жана жалпы маданий компетенция.

2. Колдонуу тармагы

2.1. Жогорку кесиптик билим берүүнүн ушул мамлекеттик билим берүү стандарты (мындан ары - ЖКББ МББС) **531100 Лингвистика** багытында бакалаврды даярдоо боюнча НББПны ишке ашырууда милдеттүү түрдө колдонулуучу ченемдердин, жоболордун жана талаптардын жыйындысы катары окуу жана уюштуруучулук-усулдук документтерди иштеп чыгуу үчүн, Кыргыз Республикасынын аймагында лицензиясы же мамлекеттик аккредитациясы (аттестациясы) бар жогорку кесиптик билим берүүнүн баардык билим берүүчү мекемелеринин (ЖОЖдорунун), уюштуруучулук-укуктук формаларына карабай жогорку кесиптик билим берүүнүн негизги билим берүү программасын өздөштүрүү сапатын баалоо үчүн негиз болот.

2.2. ЖКББнын **531100 Лингвистика** багыты боюнча ушул МББСын негизги пайдалануучулары болуп төмөнкүлөр эсептелет:

- ЖОЖдун администрациясы жана илимий-педагогикалык (профессор-окутуучулар курамы, илимий кызматкерлер) курамы, өздөрүнүн ЖОЖдорунда аталган багыт жана даярдоонун деңгээли боюнча илимдеги, техникадагы жана социалдык чөйрөдөгү жетишкендиктерди эске алуу аркылуу негизги кесиптик билим берүү программаларын иштеп чыгуу, натыйжалуу ишке киргизүү жана жаңылоо үчүн жоопкер кызматкерлер;

- аталган багыт боюнча даярдоонун ЖОЖдогу негизги билим берүү программасын өздөштүрүүдө өзүнүн окуу ишмердигин натыйжалуу ишке ашыруу үчүн жоопкер студенттер;

- кесиптик ишмердиктин тиешелүү чөйрөсүндөгү адистердин жана жумуш берүүчүлөрдүн бирикмеси;

- Кыргыз Республикасынын билим берүү тармагындагы аткаруу бийлигинин борбордук мамлекеттик органынын тапшыруусу боюнча негизги билим берүү программаларын иштеп чыгуучу окуу-усулдук бирикмелер жана кеңештер;

- аткаруу бийлигинин жогорку кесиптик билим берүүнү каржылоочу мамлекеттик органы;

- аткаруу бийлигинин жогорку кесиптик билим берүү системасында мыйзамдуулуктун сакталышын көзөмөлдөөчү, жогорку кесиптик билим берүү чөйрөсүндө аттестация, аккредитация өткөрүүчү жана сапатты көзөмөлдөөчү ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдары.

2.3. Абитуриенттердин даярдык деңгээлине талаптар.

2.3.1. "Бакалавр" академиялык даражасы ыйгарылуу менен жогорку кесиптик билим алууга талапкер абитуриенттин билим деңгээли – жалпы орто билим же кесиптик орто (же кесиптик жогорку) билим.

2.3.2. Абитуриенттин жалпы орто билими же кесиптик орто билими (же кесиптик жогорку билими) тууралуу мамлекеттик үлгүдөгү документи болушу керек.

2.3.3. Искусство жана дене тарбия боюнча бакалаврларды даярдоого кабыл алууда ЖОЖдор кесиптик багыттагы кошумча кирүү сынактарын өткөрүү укугуна ээ.

3. Даярдоо багытынын жалпы мүнөздөмөсү

3.1. Кыргыз Республикасында **531100 Лингвистика** багыты боюнча даярдоодо төмөнкүлөр ишке ашырылат:

- бакалавр даярдоо боюнча ЖКББнын НББП;

- магистр даярдоо боюнча ЖКББнын НББП

ЖОЖ дордун бакалавр даярдоо боюнча ЖКББнын НББПсын толук өздөштүргөн жана белгиленген тартипте мамлекеттик жыйынтыктоочу аттестациядан ийгиликтүү өткөн ЖОЖдун бүтүрүүчүсүнө "бакалавр" академиялык даражасы ыйгарылуу менен, жогорку билими тууралуу диплом берилет.

3.2. 531100 Лингвистика багыты боюнча жалпы орто же кесиптик орто билимдин базасында бакалаврды даярдоодо ЖКББнын НББПсын өздөштүрүүнүн ченемдик мөөнөтү окутуунун күндүзгү формасында 4 жылдан кем эмес.

Бакалаврды даярдоонун күндүзгү-сырттан (кечки) жана сырттан окуу формаларында, ошондой эле анын ар түрдүү формаларын айкалыштыруу жана аралыктан билим берүү технологияларын пайдалануу учурларында ЖКББнын НББПсын өздөштүрүү мөөнөтү окутуунун күндүзгү формасындагы ченемдик мөөнөткө караганда ЖОЖ тарабынан бир жылга узартылат.

Бакалавр жана магистр даярдоодо ЖКББнын НББПны өздөштүрүүнүн башка ченемдик мөөнөтүн Кыргыз Республикасынын өкмөтү белгилейт.

3.3. Бакалавр даярдоодо ЖКББнын НББПсын өздөштүрүүнүн жалпы эмгек өлчөмү 240дан кем эмес кредитке (зачеттук бирдикке) барабар.

Күндүзгү окуу формасында бир окуу жылындагы ЖКББнын НББПсынын эмгек өлчөмү 60 кредитке (зачеттук бирдик) барабар.

Бир окуу семестринин эмгек өлчөмү 30 кредитке (зачеттук бирдик) барабар (окуу процесси эки семестрге бөлүнүп уюштурулса).

Бир кредит (зачеттук бирдик) студенттин 30 сааттык окуу ишине барабар (аудитордук иш, өз алдынча иштөө, аттестациянын баардык түрлөрү).

Окутуунун күндүзгү-сырттан (кечки) жана сырттан окуу формаларында, ошондой эле анын ар түрдүү формаларын айкалыштыруу жана аралыктан билим берүү технологияларын пайдалануу учурларында НББПнын эмгек өлчөмү бир окуу жылында 48 кредиттен (зачеттук бирдиктен) кем болбош керек.

3.4. 531100 Лингвистика багыты боюнча даярдоодо инсанды окутуу жана тарбиялоо жаатында ЖКББнын НББПсынын максаттары:

3.4.1. 531100 Лингвистика багыты боюнча даярдоодо ЖКББнын НББПсында окутуунун максаты – гуманитардык, социалдык, экономикалык, математикалык жана табигый илимдер боюнча билимдердин негиздерине даярдоо; бүтүрүүчүнүн өзүнүн тандап алган ишмердик чөйрөсүндө ийгиликтүү иштөөгө мүмкүндүк берүүчү жогорку кесиптик (адистик дэңгээлде) билим алуу; анын социалдык ийкемдүүлүгүнө (мобильность) жана эмгек базарында туруктуулугуна өбөлгө түзүүчү көп кырдуу (универсалдуу) жана предметтик-адистешкен компетенцияларга ээ болуу.

3.4.2. 531100 Лингвистика багыты боюнча даярдоодо ЖКББнын НББПсында инсанды тарбиялоонун максаты - студенттердин социалдык-инсандык сапаттарын калыптандыруу; максатка умтулгандык; тыкандык; эмгекчилдик; жоопкерчилик; атуулдук; ачыктык (коммуникативдик); сабырдуулук; салабаттуулук; жалпы маданияттуулукту көтөрүү.

3.5. Бүтүрүүчүнүн кесиптик ишмердик чөйрөсү.

531100 Лингвистика багыты боюнча даярдоодо бүтүрүүчүлөрдүн кесиптик ишмердигинин чөйрөсү тилдик билим, тилдер аралык баарлашуу, маданияттар аралык байланыш, лингвистика жана жаңы маалыматтык байланыш, котормо жаңа котормо таануу тармактарын камтыйт.

3.6. Бүтүрүүчүнүн кесиптик ишмердигинин объектиси.

531100 багыты боюнча даярдоонун бүтүрүүчүсүнүн кесиптик ишмердигинин объектиси :

- чет тилдерин жана маданияттарын окутуунун теориясы жана методикасы;
- окулуп жаткан чет тилдеринин теориясы;
- котормо жана котормо таануу;
- маданияттар аралык байланыштын теориясы;
- электрондук маалыматтык системанын лингвистикалык компоненттери;
- чет тилдери жана окулуп жаткан тилдер өлкөсүнүн маданияты;

3.7. 531100 Лингвистика багыты боюнча даярдоонун бүтүрүүчүсүнүн кесиптик ишмердигинин түрлөрү:

531100 Лингвистика багыты боюнча даярдаган бакалавр кесиптик ишмердиктин төмөнкү түрлөрүнө карата даярдалышы керек:

- өндүрүштүк-практикалык;
- илимий-методикалык;
- илимий-изилдөөчүлүк;
- уюштуруу-башкаруучулук;

Бүтүрүүчү даярдалып жаткан кесиптик ишмердиктин конкреттүү түрлөрүн ЖОЖ бүтүрүүчүлөр, ЖОЖдун илимий-педагогикалык кызматкерлери жана жумуш берүүчүлөрдүн бирикмелери менен бирдикте аныктайт.

3.8.Бүтүрүүчүнүн кесиптик ишмердигинин милдеттери:

531100 Лингвистика багыты боюнча даярдалган бакалавр өзүнүн кесиптик ишмердигинин түрлөрүнө ылайык төмөнкүдөй адистик маселелерди чечүүгө тийиш:

өндүрүштүк-практикалык ишмердик:

-колдонулуп жаткан билим берүүчүлүк стандарттарды жана программаларды талдоо жана практикада пайдалануу;

-тарбиялоонун, окутуунун жана окутуунун натыйжаларынын сапатын баалоонун азыркы ыкмаларын уюштуруу формаларын жана технологияларын колдонуу;

-ар кыл кесиптик тармактарда маданияттар аралык баарлашууну камсыздоо;

-маданияттар аралык байланыш чөйрөсүндө ортончулук милдет аткаруу;

- толук коммуникативдик натыйжага (эффект) жетүү үчүн которулуучу тексттин мүнөзүн жана которуу шартын эске алуу менен котормонун түрлөрүн, ыкмаларын жана технологиясын колдонуу;

-өндүрүштүк-практикалык максатка ылайык орус жана чет тилдериндеги тексттерди талдап чыгуу;

-өндүрүштүк-практикалык максатка ылайык оозеки кепти жана жазуу тексттерин лингвистикалык эксперттик талдоого алуу;

-лингвистикалык тармактагы билимде маалыматтык колдоо каражаттарын иштеп чыгуу.

илимий-методикалык ишмердүүлүк:

-тарбиялоо жана окутуу максаттарын долбоорлоо, окуп жаткандардын түрдүү топтору үчүн педагогикалык милдеттерди конкреттештирүү;

-заманбап маалыматтык мүмкүнчүлүктөрдү жана технологияларды колдонуу менен окуу методикалык материалдарды иштеп чыгуу;

-котормонун кесиптик багыттама тармактарында маалымат базасын, сөз тизимдерин, методикалык сунуштамаларды түзүү;

-электрондук-маалыматтык системаны жана ар кыл максатта колдонула турган электрондук тилдик мүмкүнчүлүктөрдү, лингвистикалык камсыздоону иштеп чыгуу, ишке киргизүү жана коштоо;

илимий-изилдөөчүлүк ишмердик:

-маданияттар аралык жана тилдер аралык байланыштын натыйжалуулугуна таасир этүүчү маданияттар аралык коммуникациянын конкреттүү проблемаларын сын көз менен талдап алып чыгуу;

- маданияттар аралык коммуникация чөйрөсүндөгү проблемалык кырдаалдарга жана диссонанстарга эмпирикалык изилдөөнү жүргүзүү;

-лингвистикалык багыттагы программалык материалдарды сындан (экспертиза) баадан өткөрүү ;

уюштуруу-башкаруучулук ишмердик:

-бир нечелеген жумушчу тилдерди пайдалануу менен иштиктүү сүйлөшүүлөрдү, конференцияларды, симпозиумдарды, семинарларды уюштуруу;

-окутуунун методикасы жана котормо тармагында кесипкөйлүк билгичтикти өркүндөтүүгө багытталган маалыматтык-издөө ишмердигин уюштуруу;

-маданияттар аралык коммуникация чөйрөсүндө чыр-чатактык кырдаалдарды -

чечүүнүн тактикаларын пайдалануу;

- коюлган талаптарга жараша лингвистикалык материалдарды формалдаштыруу процессин уюштуруу.

4. НББПны ишке ашыруу шарттарына карата жалпы талаптар

НББПны ишке ашырууда ЖОЖдун укуктарына жана милдеттерине карата жалпы талаптар.

4.1.1. 531100 Лингвистика багыты боюнча даярдоонун НББПсын ЖОЖдор өз алдынча иштеп чыгышат. НББП тиешелүү багыт боюнча Кыргыз Республикасынын МББСнын негизинде эмгек базарынын талаптарын эске алуу менен иштелип чыгат.

Илимдин, маданияттын, экономиканын, техниканын, технологиянын жана социалдык тармактын өнүгүүсүн эске алуу жана ЖОЖдо билим берүүнүн сапатынын кепилдигин камсыздоо боюнча төмөндөгүлөрдө камтылган сунуштарды кармануу менен ЖОЖдор НББПны жыл сайын жаңылап турууга милдеттүү:

- бүтүрүүчүлөрдү даярдоонун сапатын камсыздоо боюнча стратегиянын иштелмесинде;

- билим берүү программаларын мезгил-мезгили менен рецензиялоодо, изилдөөдө;

- так макулдашылган критерийлердин негизинде бүтүрүүчүнүн компетенциясын, студенттердин билим жана билгич дэңгээлин баалоонун объективдүү процедураларын иштеп чыгууда;

- окутуучулар курамынын сапатын жана компетенттүүлүгүн камсыздоодо;

- ишке ашырылып жаткан бардык билим берүү программаларын жетиштүү мүмкүнчүлүк (ресурс) менен камсыздоодо, аларды пайдалануунун натыйжалуулугун окуп жаткандардан сурамжылоо жолу менен көзөмөлдөөдө;

- өзүнүн ишмердигин (стратегиясын) баалоо жана башка билим берүү мекемеси менен салыштыруу үчүн макулдашылган критерийлер боюнча такай өзүнө өзү изилдөө жүргүзүүдө;

- өз ишмердигинин, пландарынын, жаңыланууларынын натыйжалары тууралуу коомчулукту маалымдоодо.

4.1.2. 531100 Лингвистика багыты боюнча студенттерди жана бүтүрүүчүлөрдү даярдоонун сапатын баалоо алардын өтүп жаткан аралыктыктагы жана жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестациясын камтыйт. Студенттердин жана бүтүрүүчүлөрдүн жеке ийгиликтеринин тиешелүү НББПнын этаптык же түпкү талаптарына төп келээрлигин аттестациялоо үчүн алардын билимин билгичтиктерин жана өздөштүргөн компетенцияларынын дэңгээлин баалоого мүмкүнчүлүк берүүчү типтүү тапшырмалар, текшерүү иштери, тесттер ж.б. кирген атайын баалоо каражаттарынын базасы түзүлөт. Баалоо каражаттарынын базасы ЖОЖ тарабынан иштелип чыгат жана бекитилет.

4.1.3. НББПны иштеп чыгууда бүтүрүүчүлөрдүн социалдык-инсандык компетенцияларын калыптандырууда ЖОЖдун мүмкүнчүлүгүнүн эске алынышы зарыл.

ЖОЖ өзүнүн социалдык-маданий чөйрөсүн калыптандырууга, инсандын ар тараптуу өнүгүүсүнө зарыл шарттарды түзүүгө милдеттүү.

ЖОЖ окуу процессинин социалдык-тарбиялык компонентинин, мунун ичинде студенттик өзүн-өзү башкаруунун, студенттердин коомдук уюмдардын иштерине, спорттук, чыгармачылык клубдарга, студенттик илимий коомдордун иштерине катышуусун өнүктүрүүгө, көмөктөшүүгө милдеттүү.

4.1.4. ЖОЖдордо НББП ар бир ДЦнын вариативдик бөлүгүнүн үчтөн биринен кем эмес көлөмдө студенттердин тандоосу боюнча дисциплиналарды камтышы керек. Студенттин таандоо боюнча дисциплиналарын түзүүнү ЖОЖдун окумуштуулар кенеши аныктайт.

4.1.5. ЖОЖ студенттерге өзүнүн окуу программасын түзүүгө катышууга реалдуу мүмкүнчүлүк камсыздоого милдеттүү.

4.1.6. ЖОЖ НББПны түзүүдө студенттерди алардын укугу жана милдеттери менен

тааныштырууга, студенттер өздөрү тандап алган дисциплиналар алар үчүн милдеттүү түрдө окула тургандыгын, ал эми алардын суммалык эмгек өлчөмү окуу планында көрсөтүлгөндөн кем болбошу зарылдыгын түшүндүрүүгө милдеттүү.

4.2. НББПны ишке ашырууда студенттин укуктарына жана милдеттерине карата жалпы талаптар.

4.2.1. Студенттер студенттин тандоосу боюнча окуу дисциплиналарын өздөштүрүүгө бөлүнгөн окуу убактысынын көлөмүнүн чегинде НББПда алдын ала каралган конкреттүү дисциплиналарды тандап алууга укуктуу.

4.2.2. Студент өзүнүн жеке билим берүү траекториясын түзүүдө дисциплиналарды тандоо жана алар даярдалган келечектеги адистигине (аристештирүү) таасири боюнча ЖОЖдон кеңеш алууга укуктуу.

4.2.3. Социалдык-инсандык компетенция бөлүмү боюнча НББПны өздөштүрүүдө белгилүү натыйжага жетүү максатында студенттер студенттик өзүн-өзү башкарууну өнүктүрүүгө, коомдук уюмдардын ишине, спорттук жана чыгармачылык клубдарга, студенттик илимий коомдорго катышууга милдеттүү.

4.2.4. Студенттер ЖОЖдун НББПсында көрсөтүлгөн баардык тапшырмаларды белгиленген мөөнөттө аткарууга милдеттүү.

4.3. Студенттин окуу жүгүнүн максималдуу көлөмү анын аудиториялык, аудиториядан сырткары (өз алдынча) окуу жумуштарынын баардык түрлөрүн кошкондо жумасына 45 саатка белгиленген.

Күндүзгү окуу формасындагы аудиториялык сабактардын жумалык көлөмү ЖКББнын деңгээлин жана даярдоонун багытынын өзгөчөлүгүн эске алуу менен, ар бир окуу дисциплинасын окууга бөлүнгөн жалпы көлөмдүн 50% өлчөмүндө МББС тарабынан аныктайт.

4.4. Күндүзгү-сырттан (кечки) окуу формасында аудитордук сабактын көлөмү жумасына 16 сааттан кем болбошу керек.

4.5. Сырттан окуу формасында студенттин жыл бою окутуучу менен сабак өтүү мүмкүнчүлүгү 160 сааттан кем болбоого тийиш.

4.6. Окуу жылында каникул мезгилинин жалпы көлөмү 7-10 жума болуп, анын 2 жумадан кем эмес мезгили кышкы каникулга бөлүнүшү зарыл.

5. Бакалавр даярдоо боюнча НББПга карата талаптар

5.1. Бакалавр даярдоо боюнча НББПны өздөштүрүү натыйжаларына талаптар.

531100 Лингвистика багыты боюнча «бакалавр» академиялык даражасы ыйгарылган бүтүрүүчү НББПнын максатына жана ушул ЖКББнын МББсынын 3.4 жана 3.8-пункттарында көрсөтүлгөн кесипкөйлүк ишмердиктин милдеттерине ылайык төмөнкү компетенцияларга ээ болушу зарыл:

а) универсалдык компетенция:

жалпы илимий компетенция (ЖИК):

-социалдык жана кесипкөйлүк карым - катыштын адекваттуулугун камсыздоочу социо-маданий жана маданият аралык коммуникациянын көндүмүнө ээ болуучулук (ЖИК-1);

-учурдагы цивилизацияны сактап калуу жана өнүктүрүү үчүн гумандык дөөлөттөрдүн маанисин туя билүү; курчап турган чөйрөгө, табиятка, коомго жана маданий мураска карата адеп-ахлактык (нравалык) жоопкерчиликти алууга даярдык (ЖИК-2);

-өз өлкөсүнүн атуулу катары өз укуктарын жана милдеттерин билет; колдонуудагы мыйзамдарды пайдалана билүү, коомду гумандуулук, эркиндик жана демократиялык принциптердин негизинде өнүктүрүүгө жана өркүндөтүүгө даяр экендигин көрсөтүү (ЖИК-3);

инструменталдык компетенция (ИК):

-жалпы гуманитардык жана жалпы адамзаттык маселелерди чечүүгө багытталган ата мекендик илимий ой жүгүртүү мурастарын өздөштүргөндүк (ИК-1);

-ой жүгүртүү маданиятына, талдай алуу, маалыматты жалпылаштыруу, максат коё билүү жана ага жетүүнүн жолдорун тандай билүү жөндөмүнө, жазма жана оозеки кеп маданиятына ээ болгондук(ИК-2);

-таанып-билүүнүн, өзүнүн интеллектуалдык өнүгүшү үчүн окуп-үйрөнүүнүн, өзүн-өзү көзөмөлдөй алуунун, маданий деңгээлин, кесипкөйлүк компетенциясын көтөрүүнүн, ден-соолугун сактоонун, адеп-ахлактык жана дене тарбиялык жактан өзүн-өзү өркүндөтүүнүн методдорун жана каражаттарын колдоно биле алгандык (ИК-3);

-өзүнүн келечек адистигинин социалдык маанисин таңдай алып, кесипкөйлүк ишмердигин аткаруунун негизин, мотивациясын түшүнгөндүк (ИК-4);

-мамлекеттик тилде оозеки жана жазуу коммуникацияга жөндөмдүү жана зарылчыгына карата экинчи тилди да билендик (ИК-5);

-чакан жамаатта уюштуруу-башкаруу ишине даяр болгондук(ИК-6);

-ар кандай булактардан алынган маалыматтар менен иштөөгө даяр болгондук (ИК-7);

социалдык-инсандык жана жалпы маданияттык компетенция (СИЖМК):

-жалпы адамзаттык дөөлөттөр системасында багыттала алгандык, кыргыз социумундагы ар түрдүү социалдык, улуттук, диндик, кесипкөйлүк жалпылыктарда жана топтордо дөөлөттүк-маанилик багыттарды, пикирлерди түшүнө алгандык (СИМЖК-1);

-этноцентризмден баш тарткан маданий релятивизм принцибин жана этникалык нормаларды жетекчиликке алып, башка тилдүүлөрдүн маданиятынын өзгөчөлүгүн жана башка социумдун баалуулук багыттарын сыйлагандык (СИМЖК-2);

-жамаат ичинде иштей алууга, кабыл алынган моралдык жана укуктук нормалардын негизинде социалдык өз ара аракеттешүүгө, адамдарга сый мамиле көрсөтүүгө, ишенимдүү шериктештик мамилени колдоо жоопкерчилигин алууга даяр болгондук (СИМЖК-3);

-социалдык-инсандык чыр-чатак кырдаалында атуулдук позициясынан тайбоо жөндөмдүүлүгү (СИЖМК-4);

-өзүн-өзү такай өркүндөтүүгө, өзүнүн квалификациясын жана чеберчилигин жогорулатууга умтулуу; өзүнүн беделин жана кемчилигин сын көз менен баалоого, өзүн-өзү өркүндөтүүнүн жол-жобосун жана каражаттарын аныктай алгандык (СИМЖК-5).

б) кесиптик компетенция (КК):

өндүрүштүк-практикалык ишмердик тармагында:

-негизги фонетикалык, лексикалык, грамматикалык сөз жасоо кубулуштарын камтыган лингвистикалык билимдер системасын жана өнүгүп жаткан чет тилинин мыйзамченемдерин, функционалдык ар түрдүүлүгүн билгендик (1-КК);

-жүрүм-турумдун башка маданий социумда кабыл алынган этникалык адеп-ахлактык нормалары, социалдык кырдаалдардын моделдери, өз ара карым-катыштын типтүү сценарийлери жөнүндө түшүнүгү бар болгондугу(2-КК);

-өтүп жаткан коммуникативдик контексттин өзгөчөлүгүнө карата колдонулган айтымдардын коммуникативдик максатын ишке ашыруунун негизги дискурсивдик ыкмаларын билгендик (өз ара байланыштын убактысы, орду, максаты жана шарты) (3-КК)

- айтымдын (тексттин композициялык элементтеринин (киришүү, негизги бөлүгү, аягы), фразадан чоң бирдиктин, сүйлөмдүн бөлүктөрүнүн ортосундагы семантикалык, коммуникативдик жана структуралык өтүүчүлүктү билдирүүнүн негизги ыкмаларын билгендик(4-КК);

-релеванттык маалыматты бөлүп көрсөтүү максатында тилдик ар кандай каражаттарды туура пайдалануу менен өзүнүн оюн эркин билдире алгандык (5-КК);

-баарлашуунун официалдуу, ортозаар жана бейрасмий каражаттарынын (регистр) негизги өзгөчөлүктөрүн билгендик (6-КК);

-эски адаттардын (стереотип) таасирин жеңүүгө жана баарлашуунун жалпы жана кесиптик чөйрөлөрүндө маданияттар аралык сүйлөшүүлөрдү жүзөгө ашырууга даяр болгондук(7-КК);

-оозеки жана жазуу байланышынын (саламдашуу, коштошуу, куттуктоо, кечирим суроо, суурашуу) этикеттик үлгүлөрүн колдонууну билгендик (8-КК);

-текстти которордон мурда талдоонун алгачкы айтымды так түшүнүүгө мүмкүнчүлүк берүүчү методикасын билгендик (9-КК);

-котормо жасоого даярдануунун, маалыматтык, атайын китептерден, компьютер тармактарынан маалымат издөөнүн методикасын билет (10-КК);

-котормодо далма-далдуулукка (эквиваленттүүлүк) жетүүнүн негизги ыкмаларын

билгендик жана котормонун негизги ыгын колдоно алгандык (11-КК);

-лексикалык далма-далдуулуктун нормасын, грамматикалык, синтаксистик жана стилистикалык нормаларды сактоо менен жазуу түрүндө которо алгандык (12-КК);

-которулган текстти компьютерде тексттик редакциялоо ишин жасай алгандык (13-КК);

-котормо тексттин жана алгачкы тексттин темпалдык мүнөзүнүн лексикалык далма-далдуулук нормасын, грамматикалык, синтаксистик жана стилистикалык нормасын сактоо менен ыраттуу жана даярдыксыз эле оозеки которо алгандык (14-КК);

-оозеки ыраттуу котормо жасоодо котормонун кыскартылган жазуусунун негизги системасын билгендик (15-КК);

-оозеки котормонун этикасы жөнүндө билгендик (16-КК);

-оозеки котормонун ар кандай кырдаалдарында котормоочунун эл аралык этикетин жана жүрүм-турум эрежелерин билгендик (туристтик топтордуу коштоодо, иштерлик сүйлөшүүлөрдү жүргүзүүдө, официалдуу делегациялардан сүйлөшүүлөрүндө) (17-КК);

-эски адаттардын таасирин жеңүүнүн интеракционалдык жана контексттик зарыл билимдерине ээ жана ар түрдүү маданияттар өкүлдөрү менен байланышканда, өзгөргөн кырдаалга ылайыкташа алгандык (18-КК)4

-ар түрдү маданияттар жана социумдар өкүлдөрү менен сүйлөшүүдө бузулуп калуусу мүмкүн болгон кырдаалдарды моделдей алгандык (19-КК);

-негизги маалыматтык изилдөөчүлүк жана эксперттик системалар менен, синтаксистик жана морфологиялык талдоо билимин көрсөтө алуу автоматтык синтез жана кепти түшүнүү, лексикографиялык маалыматты жана автоматтык котормону иштетүү системалары менен, инсанды идентификациялоо жана верификациялоонун автоматташтырылган системалары менен иштей алгандык (20-КК);

-лингвистикалык маселелерди чечүүдө электрондук сөздүктөр жана башка электрондук мүмкүнчүлүктөр менен иштей алгандык (21-КК);

илимий-методикалык ишмердик тармагында:

-чет тилдерин окуунун теориялык негиздерин маданияттар аралык коммуникацияга жөндөмдүлүктүн мыйзамченемдүүлүктөрүн калыптанышын билгендик (22-КК);

-мугалимдин же чет тилдер боюнча окутуучунун кесиптик ишмердигинин каражаттары, методдору ошондой эле чет тилдерин окутууну жана үйрөнүү процесстеринин закон ченемдерин, маңыз-маанисин билгендик (23-КК);

-практикалык мүнөздөгү конкреттүү методикалык маселелерди чечүү үчүн чет тилдерин окутуунун ата-мекендик жана чет элдик методикалык мурастарынын, азыркы методикалык багыттардын жана концепциялардын ийгиликтерин колдонууну билгендик (24-КК);

илимий-изилдөө ишмердиги тармагында:

-кесиптик маселелерди чечүү үчүн философиянын, теориялык жана прикладдык лингвистиканын, котормо таануунун, лингво-дидактиканын жана маданияттар аралык коммуникация теориясынын түшүнүктүк аппараттарын колдонууну билгендик (25-КК);

- кесипкөйлүк ишмердигинин ар кыл тармактары боюнча билимди структуралоону жана бириктирүүнү билип, кесиптик маселелерди чечүүдө аларды чыгармачылык менен пайдалануу жана өнүктүрүү жөндөмүнө ээ болгондук(26-КК);

-окулуп жаткан дисциплиналардын дисциплиналар аралык байланышын көрө билип, алардын келечектеги кесипкөйлүк ишмердигиндеги маанисин түшүнгөндүк (27-КК);

-азыркы маалыматтык жана библиографиялык маданияттын негиздерин билгендик.(28-КК)

-аталган предметтин тармактагы изилдөөнүн сапатын баалай алуу, жаңы маалыматты мурдагылар менен айкалыштыра алуу жана өзүнүн изилдөөлөрүнүн натыйжаларын логикалуу жана ыраттуу бере алуу жөндөмүнө ээ болгондук(29-КК);

5.2. Бакалавр даярдоо боюнча НББПга карата талаптар.

531100 Лингвистика багыты боюнча бакалавр даярдоонун НББПсы төмөнкү окуу циклдери жана бөлүмдөрүн үйрөтүүнү сунуштайт:

Б.1- гуманитардык, социалдык, экономикалык цикл;

Б.2-математикалык жана табигый илимий цикл;

- Б.3-кесиптик цикл;
 Б.4-дене тарбия;
 Б.5-практика жана илимий изилдөө иштери;
 Б.6 жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестация;

Ар бир циклде ЖОЖдун карамы менен базалык жана вариативдүү бөлүк болуп бөлүнөт.

ОЦ жана НББ П коду	Окуу цикли жана аларды өздөштүрүүнүн долбоорлонгон натыйжалары	Эмгек өлчөмү зачеттук бирдик (кредит)	Болжолдуу программа, окуу китеп, окуу курал иштеп чыгуу үчүн дисциплиналар тизмеси	Калыптануучу компетенция коду
Б1	Гуманитардык, социалдык жана экономикалык цикл (ГСЭЦ)	36 - 50		
	Базалык бөлүк	26 - 30		
	Циклдин базалык бөлүгүн окуунун натыйжасында бакалавр милдеттүү: Билүүгө -ЖОЖдо окуусун улантуу үчүн тилдерди өз деңгээлинде, -Кыргызстандын жана кыргыз элинин тарыхын; -философиянын диалектикалык закондорун, категорияларын; -«Манас» эпосунун негизги мазмунун Билгендикке -кыргыз (орус) чет тилдерин кесипкөйлүк ишмердигинде, кесиптик, маданияттар аралык коммуникацияда жана адамдар ортосунда баарлашууда колдоно Көндүмдүккө -маданияттар аралык коммуникация үчүн тилдик билгендикке, көндүмдүккө -философиянын, тарыхтын негиздери жөнүндө ой жүгүртөө билүү көндүмүнө, кыргыз коомунун өнүгүшүнүн себеп-натыйжалык байланышын түшүнө билүү көндүмдүгүнө	Кыргыз (орус) тили практикалык курсу Кыргыз(орус) тили жана кеп маданияты Чет тили Ата Мекен тарыхы Философия Манас таануу	ЖИ К1-3 ИК1 -7 СИ ЖМ К1-5 КК 1,2,7 ,8,19 ,36,4 0	
	Вариативдик бөлүк (билим, билгичтик, көндүмдүк ЖОЖдун НББП аркылуу аныкталат)			
Б 2	Математикалык жана табигый илимдер цикли	24-30		
	Базалык бөлүк	15-20		
	Билүүгө -математика жана информатиканын негизги бөлүмдөрүнүн базалык жоболорун, -табият таануунун өнүгүшүнүн негизги жактарын; -экологияны жана табиятты коргоону Билгендикке -информатиканын жана заманбап лингво-маалыматтык технологияларды пайдалангандыкты Көндүмдүккө -компьютердик тармактарда программалык каражаттарын пайдалануу жана иштей билүү көндүмдүлүгүнө, Интернет мүмкүнчүлүктөрүн пайдаланып маалыматтык база түзөө билүү көндүмдүлүгүнө		Модуль «Математика жана информатика», Модуль «Экология жана учуйдагы табигый илимдер концепциялары»	ЖИ К 1-3 ИК1 -7 СИ ЖМ К 1-5 КК 13,2 4- 27,3 6-40

	Вариативдик бөлүк (билим, билгилик, көндүмдүк ЖОЖдун НБППсы аркылуу аныкталат)			
Б 3	Кесиптик цикл	110-130		
	Баардык профил үчүн базалык жалпы кесиптик бөлүк: Циклдин базалык бөлүгүн окуунун натыйжасында бакалавр милдеттүү: Билүүгө -кесипкөйлүк маселелерди чечүү үчүн эки чет тилин Билгендикке -кесиптик чөйрөсүндө колдонуу үчүн оозеки жана жазуу кебин пайдалана алуу Көндүмдүккө Уюштуруу-коммуникациялык, маалыматтык-аналитикалык, илимий-изилдөөчүлүк ишмердикти жүргүзүү үчүн эки четтигин пайдалана билүү	80-95	1. Тил илиминин негиздери 2. Байыркы тили жана маданияты 3. Чет тилинин практикалык курсу (биринчи чет тили); 4. Чет тилинин практикалык курсу (экинчи чет тили)	ОК 1- 3, И К 1- 7 СИ ЖМ К 1- 5 КК 1-42
	Вариативдик бөлүк (билим, билгичтик, көндүмдүк ЖОЖдун НБППсы аркылуу аныкталат)			
Б 4	Дене тарбия	400 саат		
Б.5	Практика	12-15		
Б.6	Жыйынтыктоочу аттестация.	12-15		
	Негизги билим берүү программасынын жалпы эмгек өлчөмү	240		

5.3. Бакалавр даярдоонун НББПны ишке ашыруу шарттарына карата талаптар

5.3.1. Окуу процессин кадр менен камсыздоо.

Бакалаврды даярдоонун НББПсын ишке ашыруу, эреже катары, окуткан сабактары боюнча тиешелүү профилдеги базалык билимге ээ жана илимий, илимий-методикалык ишмердикте такай алектенген педагогикалык кадрлар менен камсыз болушу керек.

Кесиптик циклдин окутуучулары, эреже катары, илимдин кандидаты, доктору деген илимий даражалуу болушу зарыл же тиешелүү кесипкөйлүк чөйрөдө ишмердик тажырыйбасы болууга тийиш.

Ушул НББП боюнча билим берүү процессин камсыз кылуучу окутуучулардын жалпы санынан илимий даражалуу же илимий наамдуу окутуучулардын үлүшү 15%дан кем болбоого тийиш, ал эми доктор илимий даражасы (мунун ичинде таануунун жана эквиваленттүүлүгүн белгилөөнүн тиешелүү процедурасынан өткөн PhD даражасы) же профессор илимий наамы бар окутуучулар 5%дан кем болбоосу зарыл.

Кесиптик циклдин окутуучулары окуткан сабактары боюнча тиешелүү профилдеги базалык билимге жана илимий даражага ээ болушу керек. Кесиптик цикл боюнча окуу процессин камсыз кылган окутуучулардын 40%зы кем эмес илимий даражалуу же илимий наамдуу болушу керек.

5.3.2. Окуу процессин окуу-методикалык жана маалыматтык камсыздоо.

НББП окуу-методикалык документтер жана НББПнын баардык дисциплиналары (модулдар) боюнча материалдар менен камсыз болушу керек. Көрсөтүлгөн ар бир окуу дисциплинасынын (модулдар) мазмуну интернет түйүндөрүнө же билим берүү мекемесинин өздүк (локалдык) тармагына жайгаштырылышы керек.

Аудиториядан сырткаркы иштер методикалык камсыздоо жана аларды аткаруу, текшерүү үчүн сарпталган убакытты негиздөө менен коштолушу керек.

Ар бир окуучу окулуп жаткан негизги дисциплиналар боюнча басылып чыккандарды камтыган жана окуу, окуу- методикалык адабияттардын укук ээлери менен макулдашуу боюнча түзүлгөн электрондук-китепканалык системаны эркин пайдалана алуу мүмкүнчүлүгүнө ээ. Мындай системадан окуучулардын бир эле учурда жеке пайдалана алуусу 25 %дан кем болбоого тийиш.

Китепканалык фонд бардык циклдин базалык бөлүгүнүн дисциплиналары боюнча акыркы 10 жылда жарык көргөн (базалык бөлүктүн гуманитардык, социалдык, экономикалык цикли боюнча - акыркы 5 жылда) негизги окуу адабияттардын басылып чыккан же электрондук варианттары менен 100 окуучуга 25 даанадан кем эмес эсепте толукталып турууга тийиш. Кошумча адабияттар фонду окуу китептеринен башка дагы официалдык, маалымдама-библиографиялык жана 100 окуучуга 1-2 даанадан адистешкен басылмалар менен камсыз болууга тийиш, мындан тышкары китепканалык фонд кийинки тизмедеги 6 журналдан кем эмес журналдар менен камсыз болушу зарыл:

- «Чет тилдери мектепте»
- «Чет тилдер ЖОЖдо»
- «ЖОЖдун жарчысы. Лингвистика»
- «Филология жана окуутунун методикасынын актуалдуу маселелери»
- «Чет тилдерин окуутунун методикасы»
- «Тил илими теориясы жана маданият аралык коммуникациясы»
- «Котормонун теориясы жана практикасы»
- «Теориялык жана практикалык лингвистика»

Интернет тармагында кошулууга мүмкүн болгон каалаган жерден окуучулар жеке өздөрү электрондук-китепканалык системага киргенге мүмкүнчүлүк алууга тийиш.

- Ата-мекендик жана чет элдик ЖОЖдор жана уюмдар менен тез маалымат алмашуу интеллектуалдык менчик жөнүндөгү Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын жана интеллектуалдык менчик жөнүндөгү Кыргыз Республикасынын эл аралык келишимдеринин талаптарын сактоо менен жүргүзүлөт.

Окуучулар үчүн заманбап маалыматтык базага, маалыматтык сурамжылоо, издөө системаларына кирүүгө мүмкүнчүлүк түзүлүүгө тийиш.

5.3.3. Окуу процессин материалдык-техникалык камсыздоо.

Бакалавр даярдоонун НББПсын ишке ашыруучу ЖОЖ окуучунун окуу планында көрсөтүлгөн дисциплиналык жана дисциплиналар аралык даярдоонун, лабораториялык, практикалык жана илимий изилдөөчүлүк иштердин бардык түрлөрүн өткөрүү, жүргүзүүгө зарыл болгон жана санитардык, өрткө каршы нормаларга тиешелүү материалдык-техникалык каражаттар менен камсыздоого тийиш.

Бакалавр даярдоонун НББПын ишке ашыруу боюнча зарыл материалдык-техникалык каражаттардын минималдык тизмеси төмөнкүлөр:

- чет тилинин практикалык курсу жана кептик баарлашуу маданияты боюнча практикум сабактарын өткөрүү мүмкүнчүлүгүн камсыздоочу лингофондук класс;
- аналогдук жана сандык форматтагы аудио-видео материалдарды пайдалануу үчүн жабдылган мультимедиялык класс;
- интернет тамактарына туташтырылган жетиштүү сандагы компьютерлер менен жабдылган компьютердик класстар;

5.3.4. Бүтүрүүчүлөрдү даярдоо сапатын баалоо

Мамлекеттик жыйынтыктоочу аттестация бүтүрүүчүнүн кесиптик даярдыгынын деңгээлинин мамлекеттик билим берүүчүлүк стандартынын талаптарына туура келээрлигин аныктоого багытталган.

Жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестация бүтүрүүчү квалификациялык ишти коргоону камтыйт. Мамлекеттик экзамен ЖОЖ тарабынан киргизилет.

Бакалаврдык иштин мазмунуна, көлөмүнө жана структурасына ошондой эле мамлекеттик экзамендерге (бар болсо) коюлуучу талаптар ЖОЖ тарабынан аныкталат.

Бүтүрүүчүлүк квалификациялык (бакалаврдын) иштин мазмунуна, көлөмүнө жана структурасына коюлуучу талаптар билим берүү тармагында мамлекеттик саясатты иштеп чыгуу жана ченемдик-укуктук тескөө милдетин жүргүзүүчү аткаруу бийлигинин мамлекеттик органы тарабынан ЖОЖ бүтүрүүчүлөрү жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестациясы жөнүндө колдонулуп жаткан жобонун негизинде ЖОЖ тарабынан жана ЖКББнын МББСнын бакалавр даярдоонун НББПны өздөштүрүү жыйынтыгына карата коюлуучу талаптар бөлүмү боюнча аныкталат.

Бүтүрүүчүнүн квалификациялык ишти (бакалаврдын) аткарууда бүтүрүүчү алган терең билимине, билигичтикке таянуу аркылуу өзүнүн жөндөмүн, билгичтигин, калыптанган жалпы маданий, кесиптик компетенциясын көрсөтүп өзүнүн кесиптик ишмердигинин маселелерин өз алдынча чечкенге, атайын маалыматты кесипкөйлүк деңгээлде түшүндүрүүгө, көз карашын илимий негизде далилдөөгө жана коргоого тийиш.

Мамлекеттик экзамендин программасын ЖОЖ өз алдынча иштеп чыгат. Бүтүрүүчүнүн компетенциясын объективдүү баалоо үчүн экзамен суроолору жана тапшырмалары комплекстүү болууга жана конкреттүү компетенцияны калыптандыруучу ар түрдүү окуу циклинен тандалып алынган бөлүмдөргө дал келүүгө тийиш.